

1. ΘΕΜΑ

Πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Ανακοίνωσαν ποιοι θα πάρουν τις υποτροφίες. Θα μάθω γιατί έκλαιγες. Μας εξήγησε πώς διέφυγε. Δεν μπορώ να θυμηθώ ποιος μου το είπε. Αποφάσισε αν θέλεις να 'ρθεις μαζί μας. Υπολογίζει πόση ώρα θέλει μέχρι το χωριό του. Θα δείτε τι θα γίνει. Δεν υπάρχει πληροφορία ποιον θα ορίσει στη θέση του διευθυντή.

3. ΕΠΙΠΕΔΟ-ΒΑΘΜΟΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ

A, B, Γ, Δ ΚΕΓ, 1, 2, 3 ΕΚΠΑ

4. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΓΝΩΣΗ

Αντικείμενα

Ερωτηματικές προτάσεις (ολικής – μερικής άγνοιας)

Ερωτηματικές αντωνυμίες

Ερωτηματικά επιρρήματα

Σύνταξη απρόσωπων ρημάτων

5. ΠΙΘΑΝΑ ΛΑΘΗ

Δυσκολία των αλλόγλωσσων μαθητών να ξεχωρίσουν τις ευθείες ερωτήσεις από τις πλάγιες ερωτηματικές.

Επίσης, χρήση ερωτηματικού μετά την πλάγια ερωτηματική πρόταση: *Με ρώτησε πού πήγα; Δεν ξέρω πότε θα έρθουν; Δεν ξέρω γιατί γελάς;*

6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις είναι εξαρτημένες προτάσεις που μπορεί να εισάγονται με:

- τους συνδέσμους (*αν, γιατί, μήπως* κτλ.)
- τις ερωτηματικές αντωνυμίες (*ποιος, πόσος, τι* κτλ.)
- τα ερωτηματικά επιρρήματα (*πώς, πότε, πού* κτλ.).

Οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις διακρίνονται:

α) σε πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις ολικής άγνοιας, οι οποίες εισάγονται με τους συνδέσμους *αν* ή *μήπως*. Οι προτάσεις αυτές θέτουν υπό ερώτηση την αλήθεια ή το ψεύδος όλης της εξαρτημένης πρότασης. Είναι μάλιστα δυνατόν να εισάγονται με το μόριο *να + υποτακτική*:

Σε ρώτησα *αν/μήπως* θέλεις να σε βοηθήσω.

Με ρώτησε να περιμένει ή όχι.

Σ' αυτές τις περιπτώσεις η απάντηση είναι *ναι* ή *όχι*.

Επίσης, μια πλάγια ερώτηση που δηλώνει ολική άγνοια μπορεί να αποτελείται από δύο ερωτηματικές προτάσεις που συνδέονται με το διαχωριστικό σύνδεσμο *ή*:

Δεν ξέρω *αν είναι καλά ή αν δεν είναι*. ή Δεν ξέρω *αν είναι καλά ή δεν είναι*.

β) σε πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις μερικής άγνοιας, οι οποίες εισάγονται με ερωτηματική αντωνυμία (*ποιος, πόσος, τι*) ή με κάποιο ερωτηματικό μόριο (*γιατί, πού, πώς, πότε, πόσο* κτλ.). Οι προτάσεις αυτές ζητούν πληροφορίες σχετικά με ένα συστατικό της πρότασης:

Δε μου απάντησες *πώς* πήγες στις εξετάσεις.

Δεν ξέρω ποιανού είναι το βιβλίο.

Οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις μπορεί να συμπληρώνουν ρήματα, εκφράσεις, απρόσωπες εκφράσεις, ουσιαστικά ή αντωνυμίες και να λειτουργούν ως:

- ✓ αντικείμενο,
- ✓ υποκείμενο ή
- ✓ επεξήγηση.

1) Πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις που λειτουργούν ως αντικείμενο

Από μια πλάγια ερωτηματική πρόταση μπορεί να συμπληρώνονται τα ρήματα:

α) αμφιβάλλω, απορώ, θαυμάζω, ρωτάω και όσα έχουν παρόμοια σημασία:

Τη ρώτησα τι θα κάνει μετά.

Αμφιβάλλω αν κατάλαβε κανείς αυτά που είπα.

Απορώ γιατί δεν έγραψε καλά στις εξετάσεις.

β) αγνοώ, γνωρίζω, γράφω, δείχνω, εξηγώ, θυμάμαι, λέω, μαθαίνω, ξέρω, ξεχνάω, πληροφορούμαι και όσα έχουν παρόμοια σημασία:

Δε θυμάμαι ποιος μου το είπε.

Δε μας είπε πότε θα φύγει.

Μας εξήγησε πώς διέφυγε.

Δεν ξέρω ποιανού είναι η τσάντα.

γ) λογαριάζω, σκέφτομαι, συλλογίζομαι, υπολογίζω και όσα έχουν παρόμοια σημασία:

Σκέψου τι θα κάναμε χωρίς το αυτοκίνητο.

Λογάριασε πόσα χρήματα ξόδεψε αυτό το μήνα.

Υπολόγισα πόσο θα μου στοιχίσει ο καινούριος υπολογιστής.

δ) αισθάνομαι, ακούω, βλέπω, καταλαβαίνω, κοιτάζω, νιώθω και όσα έχουν παρόμοια σημασία:

Δεν είδα ποιος πέρασε.

Άκουσε τι θα κάνουμε.

Θα δείτε τι θα γίνει.

Καλύτερα να μη νιώσεις πώς είναι όταν χάνεις κάποιον που αγαπάς.

Από μια πλάγια ερωτηματική πρόταση μπορεί να συμπληρώνονται εκφράσεις που σχηματίζονται με τα ρήματα *είμαι, έχω, βρίσκω* κ.ά., όπως: *δεν είμαι βέβαιος, δεν έχω βεβαιότητα, δεν έλαβα γνώση, δε βρίσκω εξήγηση, δεν πήρα είδηση* κ.ά.

Δεν είμαι βέβαιος αν λέει την αλήθεια.

Δεν πήρε είδηση πότε έφυγε.

Δεν βρίσκω εξήγηση πώς έγινε αυτό.

2) Πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις που λειτουργούν ως υποκείμενο

Η πλάγια ερωτηματική πρόταση μπορεί να συμπληρώνει μια απρόσωπη έκφραση, και τότε λειτουργεί ως υποκείμενο.

Απρόσωπες εκφράσεις που συνοδεύονται από μια πλάγια ερωτηματική πρόταση είναι: *δεν είναι βέβαιο, είναι ζήτημα, είναι παράξενο, δεν υπάρχει πληροφορία* κ.ά.

Είναι ζήτημα αν θ' αντέξει χωρίς φαγητό και νερό για πολλές μέρες.

Δεν υπάρχει πληροφορία ποιον θα ορίσει στη θέση του διευθυντή.
Είναι παράξενο πώς λειτουργεί ο άνθρωπος όταν απειλείται!

3) Πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις που λειτουργούν ως επεξήγηση

Οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις μπορεί να συμπληρώνουν ένα ουσιαστικό ή μια αντωνυμία, και τότε λειτουργούν ως επεξήγηση.

Πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις ως επεξήγηση παίρνουν ουσιαστικά, όπως: αμφιβολία, απορία, ερώτηση, σκέψη κτλ., ή αντωνυμίες, συνήθως αόριστες ή δεικτικές ουδέτερου γένους, όπως: αυτό, εκείνο, ένα, τούτο κτλ.

Στην ερώτησή μου, αν έγινε κάτι, δεν απάντησε κανείς.

Ένα δεν καταλαβαίνω, πώς βρέθηκε εκεί.

Αυτό με προβληματίζει, αν θα δεχτεί την πρότασή μας.

- Οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις εκφέρονται:

α) σε οριστική:

Δε μου απάντησε πότε θα φύγει.

Θα μάθω γιατί έκλαιγες.

β) με *θα* + παρατατικό:

Δεν ξέρω πώς θα πήγαινα στη δουλειά χωρίς το αυτοκίνητο.

Δεν μπορώ να φανταστώ τι θα έκανα μόνος μου.

γ) με υποτακτική (με το *να*):

Δεν ξέρω τι να κάνω.

Δεν ήξερε τι να απαντήσει.

- Δε σημειώνουμε ερωτηματικό μετά την πλάγια ερωτηματική πρόταση, εκτός κι αν αυτή εξαρτάται από ευθεία ερώτηση:

Δεν ξέρω γιατί μου φέρθηκε έτσι.

όμως: *Ξέρεις γιατί μου φέρθηκε έτσι;*

7. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις εισάγονται με συνδέσμους, ερωτηματικές αντωνυμίες και ερωτηματικά επιρρήματα και μπορεί να λειτουργούν ως αντικείμενο ή υποκείμενο του ρήματος ή ως επεξήγηση (Δε μας είπε πότε θα έρθει. Είναι ζήτημα αν θ' αντέξει χωρίς φαγητό και νερό για πολλές μέρες. Ένα δεν καταλαβαίνω, πώς βρέθηκε εκεί.). Οι μαθητές θα πρέπει να καταλάβουν το συντακτικό ρόλο μιας πλάγιας ερωτηματικής πρότασης. Ο διδάσκων μπορεί να ξεκινήσει τη διδασκαλία του με πολύ απλά παραδείγματα στα οποία μια πλάγια ερωτηματική πρόταση έχει θέση αντικειμένου και να προχωρήσει στη συνέχεια σε πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις που έχουν θέση υποκειμένου ή λειτουργούν ως επεξήγηση.

Επίσης, οι μαθητές πρέπει να καταλάβουν ότι οι σύνδεσμοι που εισάγουν πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις εισάγουν και άλλα είδη προτάσεων. Γι' αυτό κρίνεται σκόπιμο ο διδάσκων να δώσει αρκετά παραδείγματα, έτσι ώστε οι μαθητές να μάθουν να ξεχωρίζουν τις πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις:

- ✓ Δεν ξέρω αν θα έρθω στην εκδρομή. (Η εξαρτημένη πρόταση που αρχίζει με το «αν» είναι πλάγια ερωτηματική και είναι αντικείμενο του ρήματος «ξέρω». Τι είναι αυτό που δεν ξέρω; Απάντηση: αν θα έρθω στην εκδρομή.)

όμως: *Αν πας στον κινηματογράφο, να με πάρεις τηλέφωνο.* (Εδώ η πρόταση με το «αν» είναι υποθετική: *Αν πας στον κινηματογράφο* [= υπόθεση], τότε να με πάρεις τηλέφωνο [= απόδοση].)

- ✓ Δεν ξέρω γιατί δε θα έρθει ο Νίκος στο γήπεδο. (Η εξαρτημένη πρόταση που αρχίζει με το «γιατί» είναι πλάγια ερωτηματική και είναι αντικείμενο του ρήματος «ξέρω». *Τι είναι αυτό που δεν ξέρω*; Απάντηση: *γιατί δε θα έρθει ο Νίκος στο γήπεδο.*)

όμως: Ο Νίκος δε θα έρθει στη γήπεδο γιατί είναι άρρωστος. (Εδώ η εξαρτημένη πρόταση που αρχίζει με το «γιατί» είναι αιτιολογική. Η πρόταση «γιατί είναι άρρωστος» εξηγεί το λόγο που δε θα έρθει ο Νίκος στο γήπεδο.)

- ✓ Δεν ξέρω πώς θα γράψω στις εξετάσεις. (πλάγια ερωτηματική= αντικείμενο του ρήματος «ξέρω»)

όμως: Ο Νίκος είπε πως δε θα 'ρθει. (συμπληρωματική πρόταση με το πως= αντικείμενο του ρήματος «είπε»)

8. ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΣΥΝΑΦΗ ΘΕΜΑΤΑ

ΓΓ31: Συμπληρωματικές προτάσεις με συμπληρωματικό δείκτη *ότι/πως*

ΓΓ32: Συμπληρωματικές προτάσεις με *να*-πρόταση

ΓΓ34: Συμπληρωματικές προτάσεις με το *μήπως/μη(ν)*

ΓΓ35: Συμπληρωματικές προτάσεις με το *που* (γεγονοτικές)

ΓΓ36: Ουσιαστικοποιημένες προτάσεις

ΓΓ40: Όψη του ρήματος

ΑΤ35: Ερωτήσεις ολικής άγνοιας

ΑΤ36: Ερωτήσεις μερικής άγνοιας

9. ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ ΥΛΙΚΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Γλωσσικές Ασκήσεις: 451-453.